

Hicaz Peşrev

Ney

Neyzen Üsküdarlı Sâlim Bey

Usûlü : Fâhte [20/4]

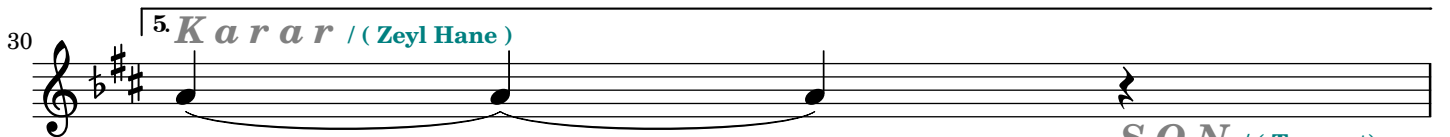
1. Hane / (Hane-i Evvel) / (Serhane)

S O N / (Temmet)

2. Hane / (Hane-i Sani)

SON / (*Temmet*)

Neyzen

Sâlim Dede

1829 veya 1830'da İstanbul Üsküdar'da doğdu. Zamanının meşhur ney üfleyenlerinden olduğu için Neyzen ve Üsküdar'da doğup şöhret bulduğu için Üsküdarlı lakaplarıyla anılır. Bestekâr Hacı Fâik Bey'in ağabeyidir. İyi bir tahsil gördüğü ve Ticaret Nezâreti'nde müdürlük yaptığı bildirilmektedir. Neyi Beşiktaş Mevlevihânesi şeyhi Neyzen Sâlih Dede Efendi'nin üvey kardeşi neyzen ve giriftzen Mehmed Said Dede'den öğrendi. Bazı kaynaklar ney hocasının neyzen ve tanburî Oskıyan Efendi olduğunu belirtmektedir (İbnülemin, s. 260). Mûsiki konusunda ayrıca Hâşim Bey'den faydalandı.

Genç yaşta tasavvufa meylederek Sa'diyye tarikatına girdi. Üsküdar Ahmedîye'de Kefçe Dede mahallesi Karacaahmet caddesinde bulunan Salı (Şeyh Cemal Efendi) Tekkesi'nin ikinci şeyhi Fethi Efendi'nin kızı Dürriye Hanım'la evlendi ve bu evlilikten tek çocukları olan kızı Sâdiye dünyaya geldi. Daha sonra Fethi Efendi'ye intisap ederek ondan hilâfet aldı. Mevlevîlik ve Rifâîlik'le de irtibatı vardı. Uzun süre Üsküdar Mevlevihânesi'nde neyzenbaşılık yapmasının yanında Cemal Efendi Tekkesi'nin son dönem zâkirbaşılıklarındandı. Ney çalmadaki ünü yayılınca mûsiki çevrelerince aranan bir neyzen oldu. Bilhassa mansur ney üflemeye çok başarılı idi. Genellikle yakın dostu giriftzen Rızâ Bey'le tekkelere devam edip buralarda ney üflerdi. Son yıllarda piyanonun Türk mûsikisi icrasına katılması sebebiyle piyano ile eser icrasında boyu biraz kısaltılarak akordu tizleştirilmiş neyler üflediği söylenir.

Sâlim Bey, 22 Ramazan 1302 (5 Temmuz 1885) Pazar günü Sandıkçı Şeyh Ethem Efendi Rifâî Dergâhı'nda yapılan âyinde ney ile uşak taksim yaptıktan sonra ism-i celâl zikri esnasında fenâlaşarak Zâkirbaşı Dellâl Osman Efendi'ye "Kerîm Allah, rahîm Allah" ilâhisini okumasını söyledi ve bu sırada vefat etti (a.g.e., s. 260; Özalp, I, 583; Öztuna, II, 259). Ertesi gün Üsküdar Yeni Vâlîde Camii'nde kılınan cenaze namazının ardından Salı Tekkesi tevhidhânesi altındaki türbeye kayınpederinin kabri yanına defnedildi. Vefatına Üsküdarlı Osman Şems Efendi, "Çaldı neyzen mîr Sâlim ömrünün son faslını" (1302) ve Üsküdarlı Talat, "Demin tekmi kıldı âh neyzen mîr Sâlim âh" mısralarını tarih düşürmüştür.

Mezar taşında Osman Şems'in dört mısradan oluşan tarihi yer almaktadır. Tekke ile türbe daha sonra harap olmuş, iki tarafına nar resmi işlenmiş kabir taşı ile mezarı da kaybolmuştur.

Sâlim Bey çok sayıda öğrenci yetiştirmiştir. Bunlar arasında en tanınmışları Neyzen Aziz Dede ile Giriftzen Âsım Bey'dir. Aynı zamanda şair olan Sâlim Bey'in şiirleri içinde terciibendi meşhurdur. Özellikle bestelediği saz eserleriyle tanınan Sâlim Bey'den günümüze bir ilâhi, iki şarkı ile dokuz peşrev ve saz semâisi ulaşmıştır (listesi için bk. Öztuna, II, 260). Mûsiki âleminde çok yaygın olarak bilinen hicaz peşrevinin yanı sıra muhayyer peşrevi, Tanburî Cemil Bey'in aynı makamdaki peşrevinden sonra en meşhur peşrev kabul edilir.

Kaynak : <https://islamansiklopedisi.org.tr/salim-bey-uskudarli>

Fâhte Usûlü

Fahte: Güvercin demektir.

a) 20 zamanlıdır.

b) Bir dört zamanın iki 6 zaman ve sonda yine bir 4 zamandan veya başka bir deyişle, bir Sofyân iki Yürük Semâi ve yine bir Sofyân'dan yapılmıştır (4+6+6+4=20). Usûlü meydana getiren parçaların her birinden sonra noktalı ve 20. zamanın sonunda ise düz kalın veya iki ölçü çizgisi çekilmelidir.

c) 20/4'lük ikinci mertebesi kullanılmıştır (Zencir usûlünde yer alan ikinci usûldür).

d) Pişrev, ilâhi ve bestelerde kullanılmıştır.

Fâhte Darb Usûlü

[20 / 4] m e r t e b e s i

- 1 . Darb : (Dü-Üm) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 2 . Darb : (Düm) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 3 . Darb : (Düm) / [1 Zamanlı ve Zayıf]
- 4 . Darb : (Te-Ek) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 5 . Darb : (Te-Ek) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 6 . Darb : (Te-Ek) / [2 Zamanlı ve Zayıf]
- 7 . Darb : (Dü-Üm) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 8 . Darb : (Ta-Aa) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 9 . Darb : (He-Ek) / [2 Zamanlı ve Zayıf]
- 10 . Darb : (Tek) / [1 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 11 . Darb : (Kâ) / [1 Zamanlı ve Zayıf]
- 12 . Darb : (Tek) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 13 . Darb : (Kâ) / [1 Zamanlı ve Zayıf]

Kaynak :

1) ' Türk Musikisinde Usuller ve Kudüm ', M. Hurşit UNGAY

2) ' Türk Mûsikisi Nazariyâtı ve Usûlleri-Kudüm Velveleleri ' İsmail Hakkı ÖZKAN [1941- 2010]

PEŞREV

Peş, baş demektir. Peşrev, önde gelen, başta icraa edilendir. Peşrevler, mûsikîmizde genellikle ilk icraa edilen büyük usullü (15 zamanlı usullerden daha büyük usullerle bestelenmiş), uzun soluklu, sanatlı eserlerdir. Klâsik fasılda "Kâr"dan önce, Mevlevî Âyinlerinde "Nât-ı Mevlânâ"dan sonra, Mehterde en başta, Halk Faslında en başta kullanılır. Peşrevlerin biçim özelliği şöyledir: Peşrevler genelde 4, nâdiren 6 haneli olarak bestelenir. Hâne ortalarında Teslim, mülâzime, teslim ve mülâzime şeklinde tekrar eden kısımlar vardır. Peşrevler makamların fihristleridir. Bir makamın hemen hemen tüm özelliklerini gösterirler. Birinci hâne makamın temel özelliğini, ikinci hâne makama komşu olan makamların veya makamın diğer çeşnilerini, üçüncü hâne uzak makamlara geçgileri; tiz veya pest bölgeleri (meyanhâne), dördüncü hâne yine makamın kendi özelliklerini gösterir.

Kısacası peşrevler, dinleyicinin kulağına makamların özelliklerini tanıtır. Münferit (tek başına) olarakda icraa edilebilir.